

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om förslag till nationell förteckning över invasiva främmande arter, dnr KN2023/03476

Er beteckning: KN2023/03476

Sammanfattning

Länsstyrelsen är positiv till förslaget om att införa en nationell förteckning över invasiva främmande arter som komplement till EU-förordningen (EU-förordning 1143/2014). Vidare är Länsstyrelsen positiv till de föreslagna arterna, även om vi anser att många fler skulle kunna läggas till.

I dagsläget kan det upplevas otydligt för allmänheten att invasiva arter delas in i olika kategorier. Det kan också anses orimligt att några av de mest problematiska växterna inte omfattas av någon lagstiftning.

Redan idag lägger Länsstyrelsen och kommunerna i länet mycket pengar och tid på bekämpning av flera arter som är föreslagna att föras upp på listan, arter som fortfarande går att köpa fritt i trädgårdshandeln. Tydlig lagstiftning är en förutsättning för att problemet med invasiva arter ska kunna hanteras.

En av de största utmaningarna idag är att olistade invasiva arter (blomsterlupin, kanadensiskt gullris, jättesliden, vresros) sprids via schaktmassor och jord, och i fallet med sjögull, via sjötrafik. Att dessa arter omfattas av lagstiftning bedöms vara en förutsättning för att fler ska ta frågan på allvar.

Förslaget om införande av en nationell förteckning innebär ökade arbetsinsatser och kostnader för Länsstyrelsens verksamhet (se vidare under rubriken Konsekvenser och behov). Det är dock viktigt att understryka att kostnaderna blir större om myndigheterna inte har möjlighet att agera i god tid.

Artvis översikt och kommentarer

Av de 13 föreslagna landlevande arterna förekommer följande 10 i Västmanland:

Art	Kommentar	Fynd i Artportalen
Blomsterlupin	Mycket stor utbredning	1100
Parkslide	Stor utbredning, tätortsnära	550
Jätteslide	Ca 30–50 bestånd, tätortsnära	50
Vresros	Mycket stor utbredning	380
Kaukasiskt fetblad	Utbredd, sannolikt förbisedd	190
Sibiriskt fetblad	Liten utbredning	33
Kanadensiskt gullris	Mycket stor utbredning	1100
Höstgullris	Sannolikt förbisedd art	25
Spärroxbär	Liten utbredning, främst i Västerås	30
Mink	Måttlig utbredning , främst våtmarksområden och vattendrag	230

Av de 28 vattenlevande arterna förekommer endast två arter i Västmanland:

Sjögull	Stor utbredning i Arbogaån och västra Mälaren	600
Vattenpest	Måttlig utbredning , sannolikt förbisedd	60

Länsstyrelsen tillstryker förslaget om inkludering av dessa arter i förteckningen. Vi vill dock kommentera följande:

Parkslide & Jätteslide

”Åtgärder för utrotning eller spridningsbegränsning ska dock vidtas av markägare avseende bestånd som visar tecken på eller riskerar att sprida sig” (Naturvårdsverkets förslag, 2.2). Vad som menas här behöver förtydligas. Att ”bestånd som årligen sprider sig mer än 50

cm från kanten på beståndet ska spridningsbegränsas eller utrotas” är tydligt men det måste tydliggöras var gränsen går för skada, dvs i vilka fall det faktiskt kan få påföljder.

Glyfosat bör omnämnas som bekämpningsmetod. Det är en framgångsrik metod som redan regleras av annan lagstiftning (förordningen om bekämpningsmedel). Växtskyddsmedel är i vissa fall den enda ekonomiskt försvarbara metoden vi känner till för att bekämpa jättesliden.

Spärroxbär

Den föreslagna regleringen är begränsad till endast Kalmar och Gotlands län (Naturvårdsverkets förslag, 2.6). Problemet går dock ut över de två nämnda länen och naturaliserade bestånd hittas även i Västmanland. En lång rad invasiva arter finns inte i Västmanland (t.ex. strandkotula) men syftet med förbudet är just att dessa arter inte ska få en chans att etablera sig.

Konsekvenser och behov

Länsstyrelsen bär huvudansvaret för det praktiska arbetet med att hantera och utrota de olika arterna. Sedan 2019 ansvarar länsstyrelserna för utrotningsåtgärder mot alla EU-listade arter. Länsstyrelsen är dessutom tillsynsmyndighet för invasiva främmande arter. Tillsynen kan delegeras till den kommun som begär det, men detta har inte varit fallet hos någon av Västmanlands kommuner.

Förslaget innebär ökade arbetsinsatser för Länsstyrelsen, bland annat inom följande områden:

- Bekämpning av invasiva arter inom skyddade områden, samt planering, och prioritering av åtgärder. Medelstillelningen bör vara mer jämn över tid så att arbete kan planeras flera år framåt för att resultatet av genomförda åtgärder ska bli bestående.
- Tillsyn av privata markägare, verksamhetsutövare som jobbar med jordmassor och trädgårdshandeln.

- Mer informationsinsatser och rådgivning till allmänheten kommer att krävas. Detta innebär också att de vägledande myndigheterna behöver tillskjutas medel för informationsinsatser, inte minst för att Länsstyrelsen ser ett behov av ökad vägledning från Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Detta gäller särskilt initialt (de första åren) och i synnerhet informationsinsatser och rådgivning gällande parkslide, som redan idag upptar väldigt mycket arbetstid.
- Förslaget innebär ”krav på länsstyrelserna att kartlägga förekomster, ta fram en långsiktig planering som innefattar en prioriteringsordning för insatser, liksom avfallshantering och återställandeåtgärder.” (Naturvårdsverkets förslag, s. 9). Arbetet att ta fram lokala hanteringsprogram för varje enskild art är stort och kräver mycket arbetstid och handläggning.

Förslaget innebär också konsekvenser för övriga aktörer i länet. Det gäller myndigheter, företag, hushåll, konsumenter och fastighetsägare (både privatpersoner och fastighetsbolag).

De föreslagna arterna bedöms ha särskilt stor effekt på våra kommuner. Blomsterlupin, vresros och kanadensiskt gullris växer i allmänhet nära mänsklig bebyggelse, och i stor utsträckning på kommunal mark. I egenskap av markägare har Västmanlands 10 kommuner redan ett ansvar över EU-listade arter (främst jätteloka och jättebalsamin) och kommunen arbetar med bekämpning av befintliga bestånd. I många fall arbetar kommunerna redan med bekämpning av de föreslagna, hittills olistade arterna. Kommunerna kommer också att se en högre belastning på sina återvinningscentraler, särskilt de centraler som tar emot jordmassor.

Övriga synpunkter

Grov oaktsamhet

I hemställan, sidan 2, föreslås en ändring av 29 kap. 2c § i förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.

”För otillåten hantering av en invasiv främmande art döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot artikel 7.1...”

Länsstyrelsen föreslår en justering av ”grov oaktsamhet” till att endast lyda ”oaktsamhet”. Vi anser att formuleringen ”grov oaktsamhet” var rimlig 2019 när lagstiftningen var ny och obeprövad, men erfarenhet visar att det är helt verkningslöst. Nuvarande formulering omöjliggör lagföring av brott mot förordningen, eftersom det innebär att vi i vår tillsyn måste bevisa att verksamhetsutövaren begick ett brott med avsikt. Det öppnar också för verksamhetsutövare att påstå att de inte kände till lagen och spridningen av invasiva arter leder därmed inte till några konsekvenser.

Hybrider

Det behöver förtydligas att även hybrider av de föreslagna arterna omfattas av lagstiftningen. Detta tydliggörs redan i EU-förordningen men samma lagstiftning bör gälla för den nationella förteckningen.

Nya arter / tillägg

Det framgår inte hur den nationella förteckningen är tänkt att uppdateras, dvs hur ofta och på vilket sätt nya arter ska kunna tillföras den nationella listan.

Fastighetsägare

Förslaget innebär ändringar i den nuvarande förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter. Ett förslag (Hemställen, 3.9-3.10) syftar till att förtydliga att ansvaret för utrotning och hantering av invasiva arter åligger fastighetsägaren, nyttjanderättshavare eller den som på annat sätt har rådighet över fastigheten. Vidare förtydligas att länsstyrelsen ska ansvara för åtgärder i vatten som inte tillhör någon fastighet. Länsstyrelsen välkomnar dessa förslag, då vi upplevt att lagstiftningen har varit otydlig på området. Begreppet ”fastighetsägare” nämns nämligen inte i EU-förordningen och inte heller (än så länge) i IAS-förordningen. Dock bör det förtydligas i det nuvarande förslaget att fastighetsägare ansvarar för utrotnings- och hanteringsåtgärder även utan att de har fått ett beslut från Länsstyrelsen, då detta fortfarande kan missuppfattas.

Prioriteringar

Länsstyrelsen ser att det i kommande hanteringsplaner för invasiva arter bör finnas tydliga riktlinjer för hur områden och åtgärder ska prioriteras, dels för att ge stöd i tillsynsutövningen, dels för att underlätta kommunikation med enskilda om varför olika marker hanteras olika. Detta är viktigt för att upprätthålla legitimiteten för lagstiftningen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Johan Sterte med naturvårdshandläggare Zsombor Károlyi som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Ulrica Gradin, avdelningschef Åsa Halldorf samt enhetschef Malin Pettersson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.